

Effecten van recent beleid op financiële positie 55-plussers

Onderzoek onder representatief panel

datum	mei 2015
auteur(s)	Boukje Cuelenaere Joris Mulder
versie	V2.0
classificatie	

© CentERdata, Tilburg, 2015

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	2
2	Algemene ervaring financiële situatie.....	4
3	Ontwikkelingen in pensioen	6
4	Uitgaven: effecten van beleid op zorgkosten.....	8
4.1	Zorgverzekering en medicijnen	8
4.2	Gebruik voorzieningen	9
4.3	Gebruik spaargeld	11
5	Sparen voor aanvullend pensioen en hogere kosten.....	13
6	Opeenstapeling van maatregelen	17

1 Inleiding

Voor het wetenschappelijk bureau van de politieke partij 50PLUS is het van belang goed zicht te hebben op de ontwikkelingen in de koopkracht van 65-plussers. In september 2014 heeft het NIBUD de koopkracht van ouderen in verschillende situaties modelmatig doorgerekend¹. Daaruit bleek dat 65-plussers in 2015 met een koopkrachtdaling te maken krijgen. Huishoudens die ook zorgkosten hebben, krijgen te maken met een extra koopkrachtdaling. Na september 2014 is nog een reeks van maatregelen aangekondigd die de financiële positie van 65-plussers raken. De groep 65-plussers is een gevarieerde groep waarbinnen de financiële positie ook sterk varieert. Niet alle maatregelen raken elke 65-plusser. Het wetenschappelijk bureau 50PLUS heeft CentERdata gevraagd een quick scan uit te voeren naar de financiële positie van 65-plussers. Deze quick scan is begin januari 2015 opgesteld. Belangrijke determinanten van de financiële positie zijn onder meer de gezondheidssituatie, het daarmee samenhangende voorzieningengebruik en de leeftijdsklasse.

In vervolg daarop heeft het wetenschappelijk bureau 50PLUS behoefte aan nader inzicht in de effecten van specifieke maatregelen voor ouderen.

Voor dit vervolgonderzoek is een vragenlijst afgenomen onder een deel van het representatieve LISS-panel af te nemen, namelijk onder de 55 tot 75-jarigen. Om een goed beeld te hebben van de ervaringen en effecten voor de groep die al wel en de groep die nog niet met pensioen is, zijn de 55-64-jarigen en de 65-74-jarigen apart bekeken.

In dit vervolgonderzoek staan vier aspecten van de financiële positie van ouderen centraal.

1. Algemene ervaring financiële situatie
2. Uitgaven: Eigen ervaringen met maatregelen die effect hebben op (zorg)uitgaven
3. Inkomsten: Eigen ervaringen met maatregelen die effect hebben op pensioeninkomsten
4. Voor de 55-67-jarigen: verwachtingen en gedrag in verband met wijziging AOW-leeftijd, wijziging pensioenregimes en wijzigingen in de zorg.

Tot slot is nagegaan of bepaalde groepen te maken hebben met een cumulatie van effecten.

Respons

Voor beide leeftijdsgroepen zijn willekeurig 1070 personen uit het representatieve LISS-panel uitgenodigd. Daarbij was uitgegaan van een response van 70% waardoor in iedere leeftijdsgroep 750 personen de vragenlijst zouden invullen. Met deze omvang is het goed mogelijk om representatieve uitspraken te doen over de groep als geheel en over subgroepen daarbinnen, afhankelijk van de omvang van de subgroep. In tegenstelling tot wat gebruikelijk is voor dit panel stond deze vragenlijst 2 weken in plaats van 4 weken open.

¹ Koopkrachtverandering van ouderen, berekeningen Prinsjesdag 2014, Nibud, september 2014

De respons op deze vragenlijst is hoog geweest en in totaal 1860 mensen hebben de vragenlijst hebben ingevuld. Hiermee is een respons van 87 procent gerealiseerd.

Tabel 1.1 Respons naar leeftijdsgroep

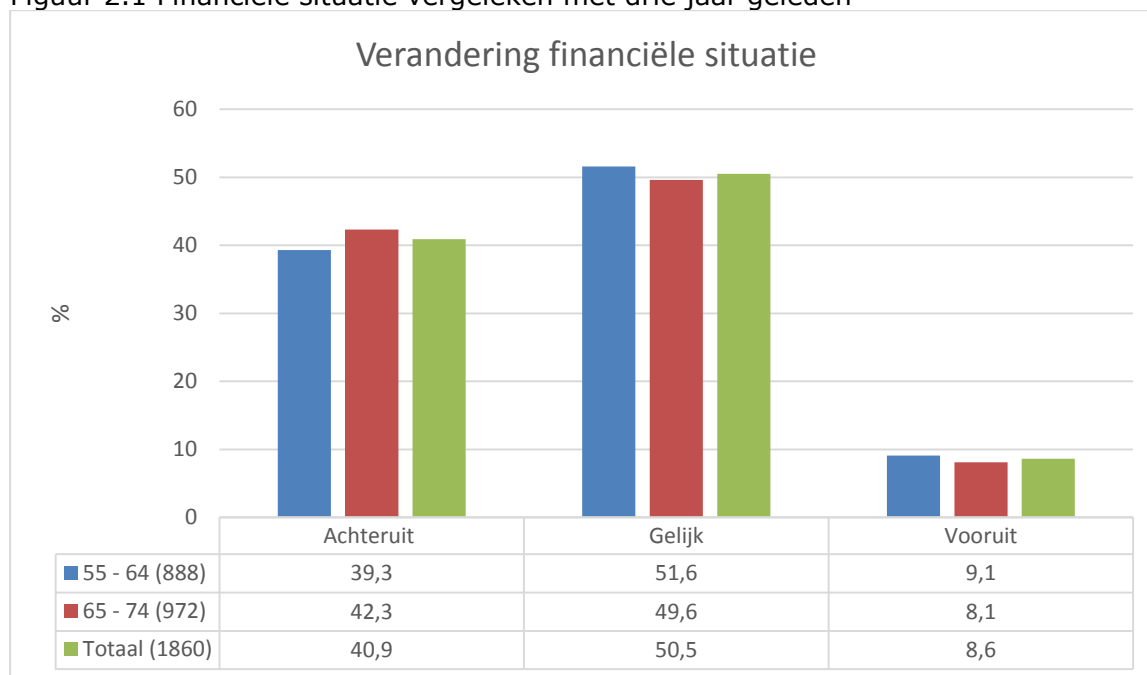
	Aantal	Responspercentage
55 – 64 jaar	888	82,3%
65 – 74 jaar	972	90,8%
Totaal	1860	86,9%

2 Algemene ervaring financiële situatie

Om een beeld te krijgen van de veranderingen in de financiële situatie van 55 tot 75 jarigen is eerst naar de algemeen ervaren verandering in de afgelopen drie jaar gevraagd.

Figuur 2.1 Financiële situatie vergeleken met drie jaar geleden

Een groep van ruim 40 procent heeft in de afgelopen drie jaar een achteruitgang ervaren, bij de 65-plussers is dit nog iets vaker het geval dan in de jongere groep.

Degenen die achteruitgang hebben ervaren, is gevraagd naar de oorzaak daarvan.

Tabel 2.1 Oorzaak achteruitgang financiële situatie (percentages)

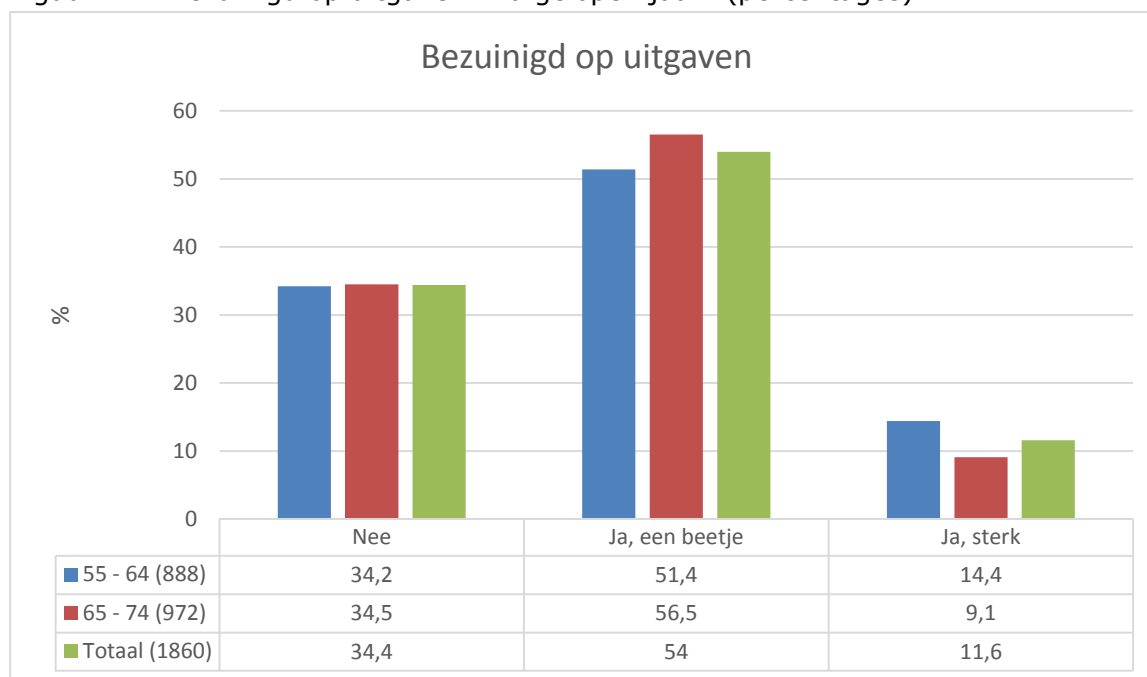
N = 760	55 – 64 jaar	65 – 74 jaar	Totaal
Ben minder gaan werken / werkloos geworden	31%	5%	17%
Mijn inkomen is achteruit gegaan zonder dat ik mijn werk heb aangepast	12%	2%	6%
Mijn privé -situatie is veranderd (gescheiden, partner overleden, partner gestopt met werken etc)	12%	10%	11%
Ik kreeg te maken met gestegen kosten, namelijk...	19%	27%	23%
Anders, namelijk... ..	27%	56%	43%

Bij degenen die nog geen 65 jaar zijn, heeft de achteruitgang in ruim 40 procent van de gevallen te maken met een verandering in het werk, ofwel vanwege minder werken of werkloosheid of vanwege een inkomensachteruitgang zonder aanpassing van het werk. De groep 65 tot 75-jarigen heeft juist te maken met gestegen kosten en met andere oorzaken. Bij de gestegen kosten kregen mensen de gelegenheid om de aard van deze kosten in te vullen. Hier noemen mensen verschillende varianten van de gestegen zorgkosten: hogere premie, hogere eigen bijdrage, duurdere medicijnen. Verder wordt veel genoemd dat de kosten van levensonderhoud gestegen zijn. Bij de stijging van de vaste lasten worden in het bijzonder de gestegen huren genoemd. Gevraagd naar de invulling van andere oorzaken van financiële achteruitgang noemen de 65-plussers zowel het feit dat ze met pensioen zijn gegaan als de korting op de pensioenen en het feit dat de pensioenen niet geïndexeerd zijn. Een enkeling noemt ook de werkloosheid van de partner en het einde van de WW-duur in dat verband. Ook de maatregel uit 2012 wordt genoemd waarbij voor gepensioneerden, in tegenstelling tot voor werknemers, geen compensatie werd gegeven voor de heffing van 5,4 procent Zvw over hun maximale premie-inkomen van 51.414 euro.

Gegeven de veranderingen die mensen de afgelopen drie jaar hebben ervaren, is ook gevraagd of ze in het afgelopen jaar bezuinigd hebben.

Figuur 2.2: Bezuinigd op uitgaven in afgelopen jaar? (percentages)

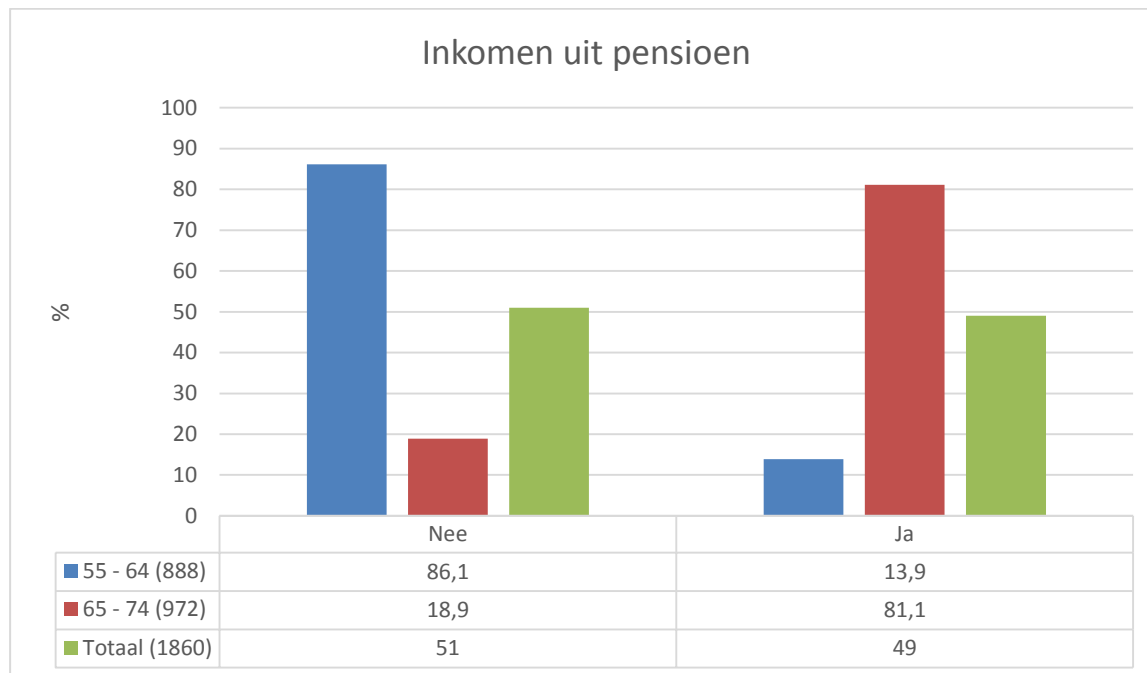
Ruim de helft van de 55-75-jarigen heeft het afgelopen jaar een beetje bezuinigd op uitgaven en ruim 11 procent heeft sterk bezuinigd. Degenen die nog geen 65 jaar zijn, hebben vaker sterk bezuinigd dan de 65-plussers.

3 Ontwikkelingen in pensioen

Uiteraard heeft de meerderheid van de 65-plussers een inkomen uit pensioen als aanvulling op de AOW. Dat geldt voor 81 procent van de 65-74-jarigen, maar ook voor 14 procent van de 55-64-jarigen.

Figuur 3.1 Inkomen uit pensioen

Van de gepensioneerden is het pensioen bij 43 procent korter dan vijf jaar geleden ingegaan. In de afgelopen vijf jaar is bij het merendeel van de mensen het pensioen niet geïndexeerd. In de jaren 2012-2013 is het pensioen bij 79 procent van degenen die toen pensioen hadden niet geïndexeerd. Het pensioen van een grote groep is ook al meerdere jaren achtereen niet geïndexeerd: van degenen bij wie het pensioen in de periode 2009-2011 niet geïndexeerd was is dit bij 62 procent in alle jaren daarna ook niet gebeurd.

Tabel 3.1 Pensioen geïndexeerd naar periode (percentage van degenen die in die periode pensioen hadden)

	2014 (n=886)	2012-2013 (n=708)	2009-2011 (n=523)
Nee	76%	79%	69%
Ja	12%	10%	14%
Weet niet	12%	11%	19%

De exacte consequenties van het achterwege blijven van indexering zijn niet aan te geven. Wel is duidelijk dat de prijzen in de jaren 2009-2014 jaarlijks gestegen zijn, vanaf 2011 met meer dan 2 procent.²

² De ABP website vermeldt: Over het jaar 2013 was er geen indexatie. De prijzen stegen toen met 2,5%. Over het jaar 2012 was er geen indexatie. De prijzen stegen toen met 2,5%.

Ook heeft een deel van de gepensioneerden met korting op het pensioen te maken gehad. Ook hier zien we dat dit vooral in de jaren 2012-2013 voor kwam. Bij 32 procent van de toen gepensioneerden is een netto korting toegepast.

Tabel 3.2 Pensioen gekort naar periode (percentage van degenen die in die periode pensioen hadden)

	2014 (n=886)	2012-2013 (n=708)	2009-2011 (n=523)
Nee	70%	57%	68%
Ja	19%	32%	13%
Weet niet	11%	11%	19%

De hoogte van de korting varieert sterk. In de periode 2009-2011 worden bedragen genoemd die variëren van €2 tot €106 per maand. In percentages varieerde dit tussen de 0,4 procent en de 8,6 procent. Ook voor 2014 variëren de netto bedragen per maand van €2 korting tot € 100. In percentages loopt de korting in 2014 uiteen van 1,9 procent tot 11 procent.

Over het jaar 2011 was er geen indexatie. De prijzen stegen toen met 2,3%.
Over het jaar 2010 was er geen indexatie. De prijzen stegen toen met 1,3%.
Over het jaar 2009 was de indexatie 0,28%. De prijzen stegen toen met 1,2%.

4 Uitgaven: effecten van beleid op zorgkosten

4.1 Zorgverzekering en medicijnen

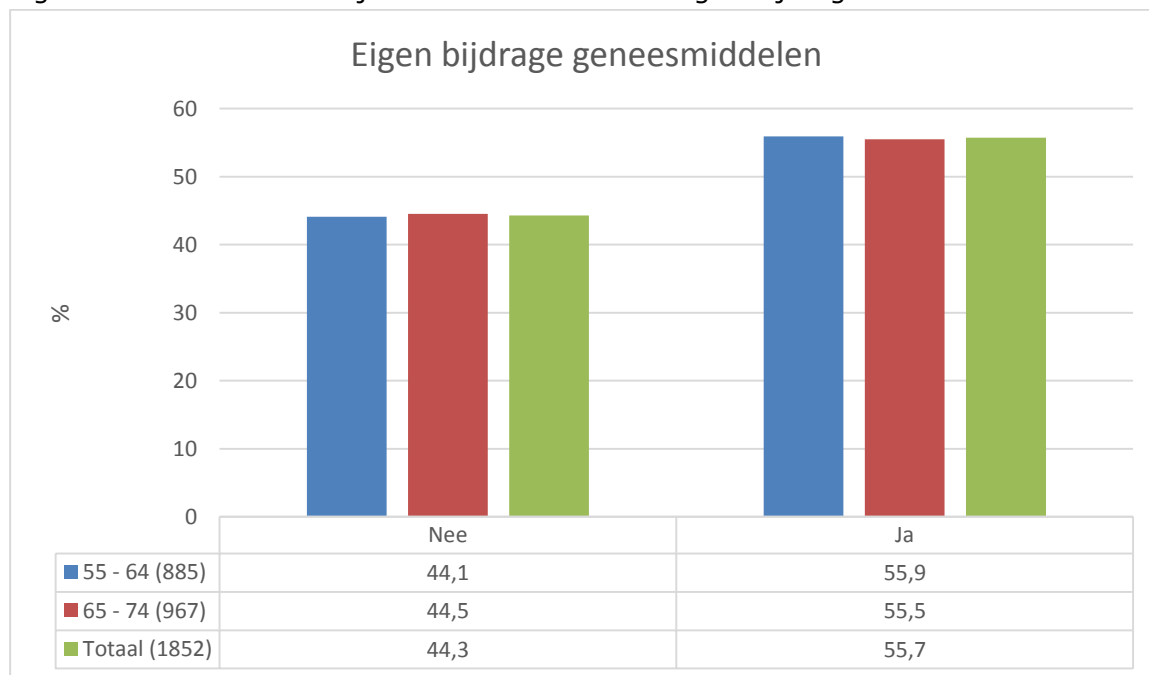
Het eigen risico voor de zorgverzekering is de afgelopen jaren gestegen tot € 360 in 2014. Tabel 4.1 laat zien dat de helft van de 55 tot 65-jarigen (bijna) het volledige eigen risico gebruikte in 2014 en dat dit in de leeftijd van 65 tot 75 jaar 61 procent was. Het (bijna volledige) eigen risico blijkt een uitgavenpost waar ruim de helft van de ouderen mee te maken heeft. Omgerekend per maand is dit € 25 - € 30 per persoon en voor een huishouden van een echtpaar € 50 - € 60 per maand.

Tabel 4.1 Deel eigen risico gebruikt naar leeftijd

N=1852	55 – 64 jaar	65 – 74 jaar	Totaal
€ 0,-	11,6%	7,3%	9,4%
€1,- tot €99,-	12,4%	8,3%	10,3%
€100,- tot €199,-	11,0%	10,7%	10,8%
€200,- tot €299,-	9,4%	6,6%	7,9%
€300,- tot €360,-	49,5%	61,3%	55,7%
Weet niet	6,1%	5,8%	5,9%

Naast het eigen risico voor de zorgverzekering moet voor meer medicijnen een eigen bijdrage worden betaald en worden bepaalde medicijnen helemaal niet meer vergoed.

Figuur 4.1 Gebruik medicijnen in 2014 waarvoor eigen bijdrage betaald moet worden

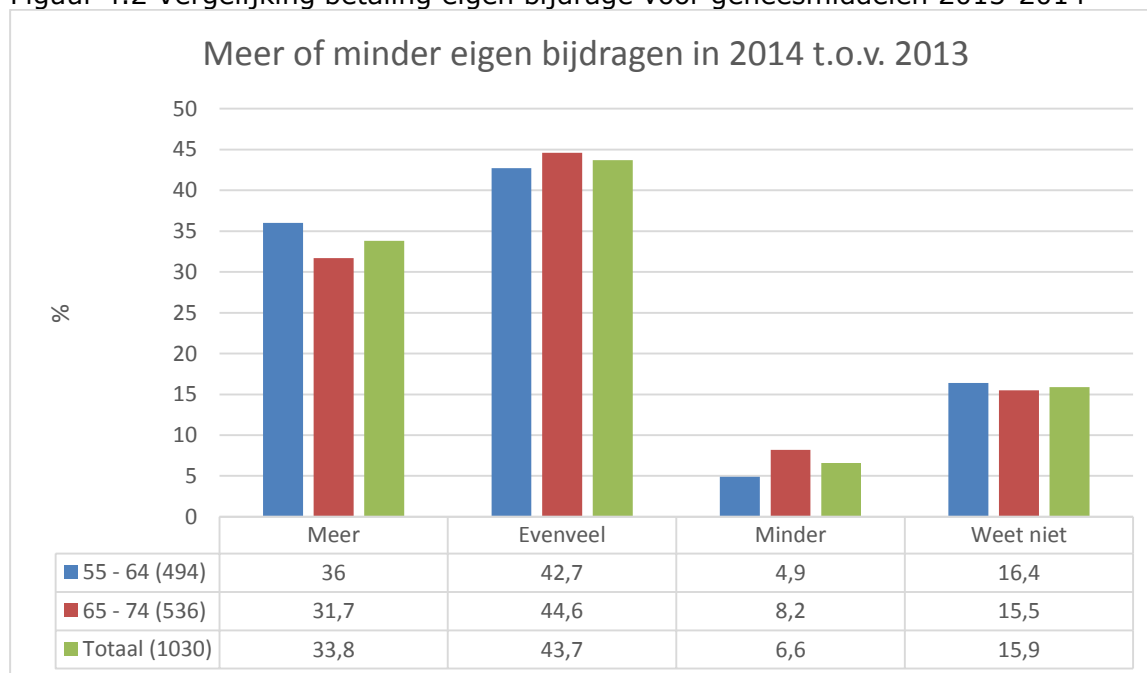
Figuur 4.1 laat zien dat 56 procent van de mensen in de leeftijd van 55 tot 75 jaar medicijnen gebruikt waarvoor ook nog een eigen bijdrage betaald moet worden. Van degenen die een eigen bijdrage betalen bedraagt dit voor bijna 60 procent een bedrag tussen de € 1 en € 100. Ruim 40 procent is hiervoor meer dan € 100 per maand kwijt. Per maand is dit bijna een tientje of meer.

Tabel 4.2 Hoogte eigen bijdragen medicijnen in 2014

N=1032	55 – 64 jaar (495)	65 – 74 jaar (537)	Totaal
€1,- tot €49,-	32,3%	28,9%	30,5%
€50,- tot €99,-	29,3%	26,3%	27,7%
€100,- tot €199,-	16,6%	20,1%	18,4%
€200,- tot €299,-	6,5%	5,4%	5,9%
€300,- of meer	7,7%	9,5%	8,6%
Weet niet	7,7%	9,9%	8,8%

Deze eigen bijdragen voor medicijnen zijn bij een derde van de mensen die ermee te maken hebben in 2014 gestegen vergeleken met 2013.

Figuur 4.2 Vergelijking betaling eigen bijdrage voor geneesmiddelen 2013-2014

4.2 Gebruik voorzieningen

De eigen bijdrage voor verschillende voorzieningen, variërend van vervoersvoorzieningen tot hulp in de huishouding, is de afgelopen jaren ook gestegen. In de vragenlijst is naar het gebruik van deze voorzieningen gevraagd en naar de kosten die mensen hiervoor maken. Het is moeilijk om hier precies zicht op te krijgen. Het blijkt dat in de leeftijd van 55 tot 75 jaar weinig mensen gebruik maken van deze voorzieningen en dat als mensen

hier gebruik van maken, dat zij weinig zicht hebben op de hoogte van hun eigen bijdragen.

Tabel 4.3 Gebruik voorzieningen naar leeftijdsgroep (percentages van totaal)

	55 – 64 jaar	65 – 74 jaar	Totaal
Taxivergoeding, regiotaxi, Valys etc	2,3%	2,7%	2,5%
Huishoudelijke hulp	2,4%	3,6%	3,0%
Verpleging en verzorging	1,5%	2,0%	1,7%

Een deel van degenen die gebruik maakt van een vorm van taxivergoeding geeft aan dat deze vergoeding iets is veranderd en dat dit enkele euro's scheelt op maandbasis.

De hoogte van de eigen bijdrage voor de huishoudelijke hulp is voor degenen die dat weten gemiddeld € 39,20 voor de jongste groep en € 65,13 voor de groep van 65 tot 75 jaar. De maximale eigen bijdragen die genoemd werden per 4 weken (de vaste betaalperiode) zijn € 172 voor de jongste groep en € 247 voor de groep van 65 tot 75 jaar. De eigen bijdragen over 2013 weten de meeste mensen niet meer zodat een vergelijking van deze kosten moeilijk is.

Degenen die gebruik maken van verpleging en verzorging thuis betaalden in 2014 naar eigen zeggen € 38,67 gemiddeld per maand voor de jongste groep en € 67,34 voor de groep van 65 tot 75 jaar. De maximale eigen bijdragen die hier per maand genoemd worden liggen iets hoger dan bij de huishoudelijke hulp namelijk € 220 voor de 55-65 jarigen en € 252 voor de 65 tot 75-jarigen.

De groep die gebruik maakt van hulpmiddelen is heel klein zoals tabel 4.4 laat zien.

Tabel 4.4 Gebruik hulpmiddelen in 2014

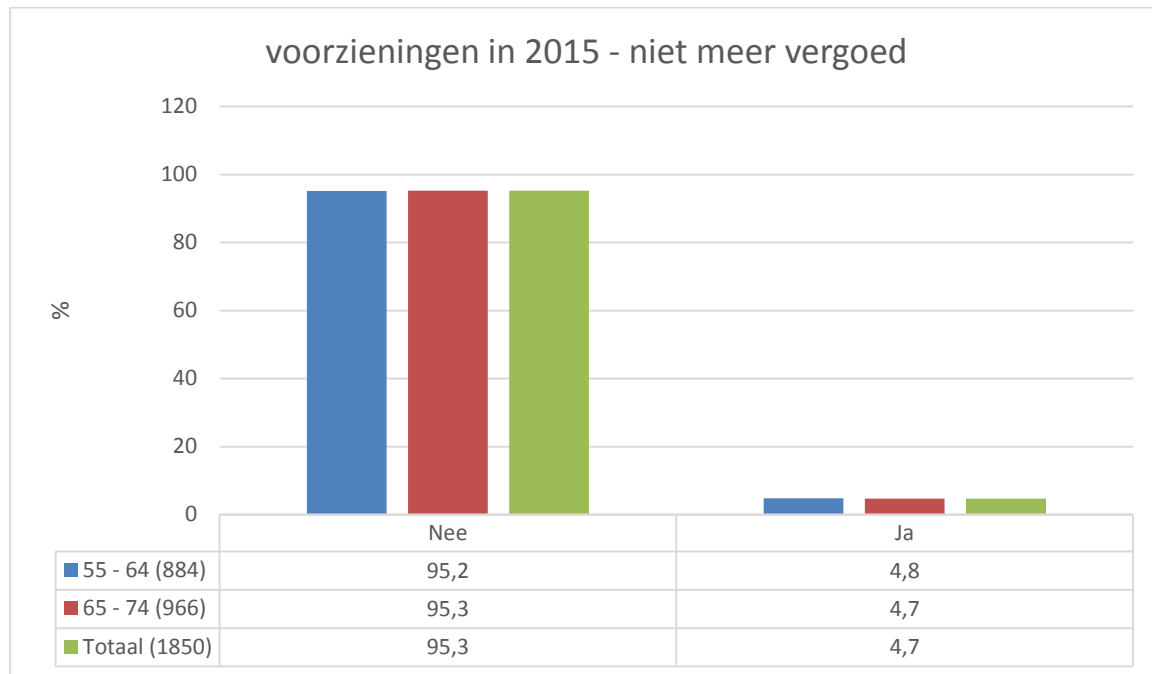
	Aantal	Percentage
Scootmobiel	35	1,9%
Rollator	38	2,1%
Rolstoel	27	1,5%
Traplift	19	1,1%
Tillift	0	0 %
Toilet- of douchestoel	47	2,5%

Ook deze mensen kunnen geen goed inzicht geven in de eigen bijdrage die zij betalen en of hier een verandering in gekomen is. Voor een deel komt dit ook omdat de eigen bijdragen voor 2015 nog niet voor iedereen en voor alle vormen van hulp en voorzieningen bekend zijn.

Hoewel het mensen niet goed lukt om exact aan te geven wat de veranderingen van de kosten voor voorzieningen en hulpmiddelen zijn, heeft ongeveer 5 procent wel de indruk dat deze kosten stijgen in 2015.

Figuur 4.3 Te maken met voorzieningen die voorheen wel en in 2015 niet meer worden vergoed, percentages.

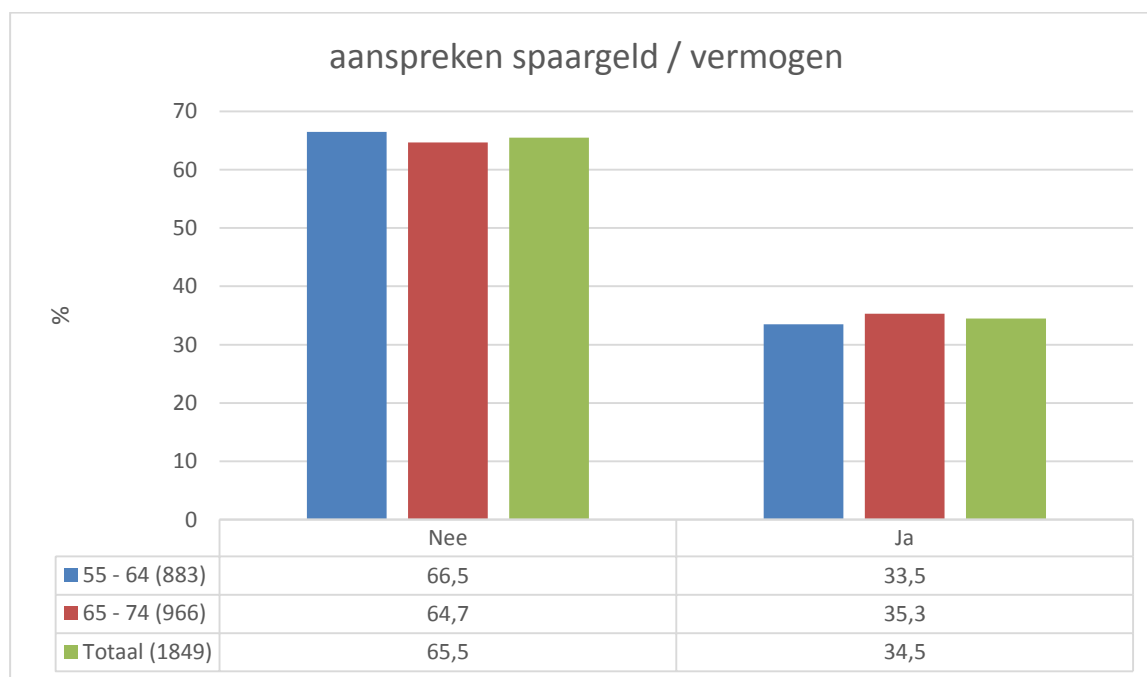
Gevraagd naar de voorzieningen waar het om gaat die in 2015 niet meer vergoed worden, noemen mensen de zorgtoeslag die minder is geworden en de afschaffing van de tegemoetkoming voor chronisch zieken en gehandicapten (WTCG). Een paar mensen noemen specifiek de vergoeding voor de pedicure voor diabetespatiënten die afgeschaft is. Verder noemen mensen de lagere vergoeding voor tandartskosten en brillen en contactlenzen. Maar ook: afschaffing vergoeding voor onderhoud traplift (€ 300 per jaar), afschaffing mantelzorgcompliment en vergoeding steunzolen. Ook geven verschillende mensen aan dat ze het nog aan het uitzoeken zijn en dit eigenlijk pas weten als ze een voorziening of hulpmiddel nodig hebben. Ze komen dan voor onaangename verrassingen te staan.

4.3 Gebruik spaargeld

In verband met de gestegen zorgkosten, inclusief de kosten van voorzieningen, is gevraagd of mensen verwachten in 2015 hun spaargeld of vermogen aan moeten wenden om in bepaalde kosten te voorzien.

Figuur 4.4 Aanspreken spaargeld of vermogen in 2015 om in bepaalde kosten te voorzien

Figuur 4.4 laat zien dat ruim een derde van de 55 tot 75-jarigen dit inderdaad verwacht waarbij er geen groot verschil is tussen de jongste groep en de 65-75-jarigen. Gevraagd voor welke kosten zij spaargeld of vermogen aanwenden, noemt een derde de zorgkosten, maar worden de posten woonlasten en dagelijkse levensmiddelen nog vaker genoemd. Dit duidt op een algemeen tekort aan inkomen om te voorzien in de vaste lasten en de dagelijkse kosten van levensonderhoud. Daarbij is overigens niet duidelijk in hoeverre mensen zelf kiezen voor hogere kosten (woonlasten bijvoorbeeld) omdat zij het spaargeld hebben om dit te kunnen betalen.

Tabel 4.5 Voor welke kosten verwachten mensen spaargeld te gebruiken (meerdere antwoorden mogelijk)

	Aantal	% van degenen die spaargeld aanspreken N=637	% van totaal N=1849
Dagelijkse levensmiddelen	223	35,0%	12,06%
Woonlasten	242	37,9%	13,09%
Bekostigen zorg	207	32,5%	11,20%

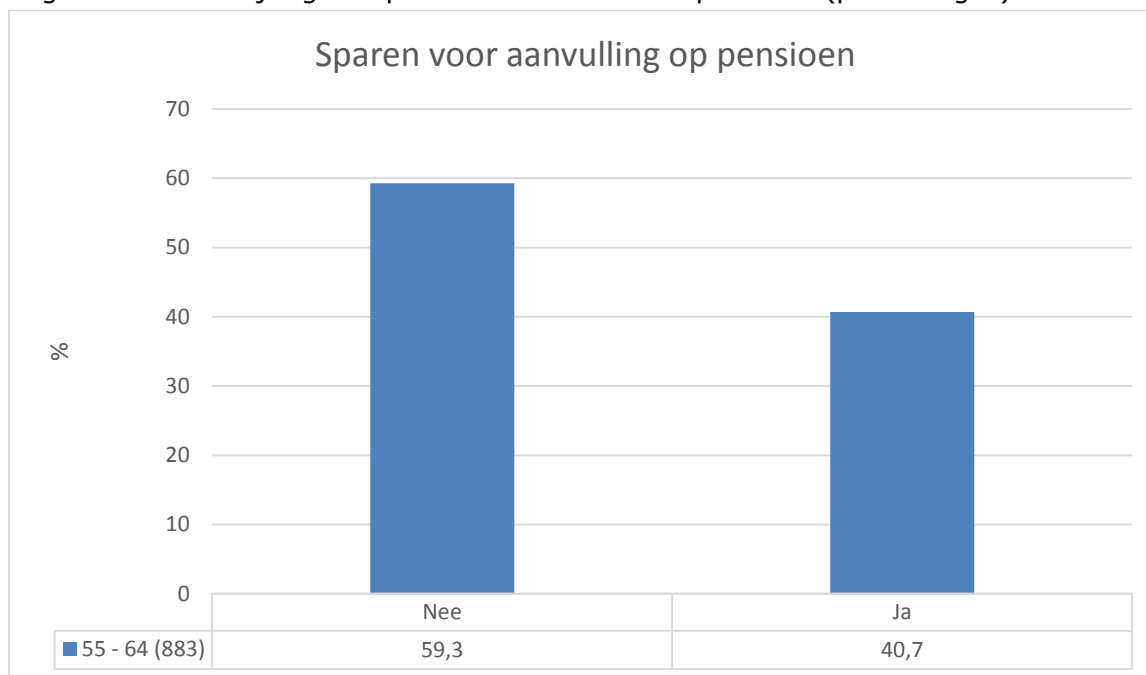

5 Sparen voor aanvullend pensioen en hogere kosten

Sinds een aantal jaar is duidelijk dat het inkomen uit pensioen wellicht minder zeker is dan eerder verwacht was. Pensioenen worden minder of niet geïndexeerd en een aantal pensioenfondsen hebben kortingen doorgevoerd. Vanaf 1 januari 2015 is de pensioenopbouw ook beperkt voor bepaalde groepen. Tegelijkertijd wordt er ook in de pensioenopbouw van uit gegaan dat mensen langer doorwerken en zijn de mogelijkheden voor pensionering voor de AOW-gerechtigde leeftijd sterk teruggebracht.

Hier is nagegaan of de groep die aan de vooravond van hun pensioen staat, de 55 tot 65-jarigen anticipeert op deze gewijzigde situatie. Voor de groep die grotendeels al met pensioen is, is juist gevraagd of zij extra gespaard hebben en of zij, met de kennis van nu, dat anders hadden willen doen.

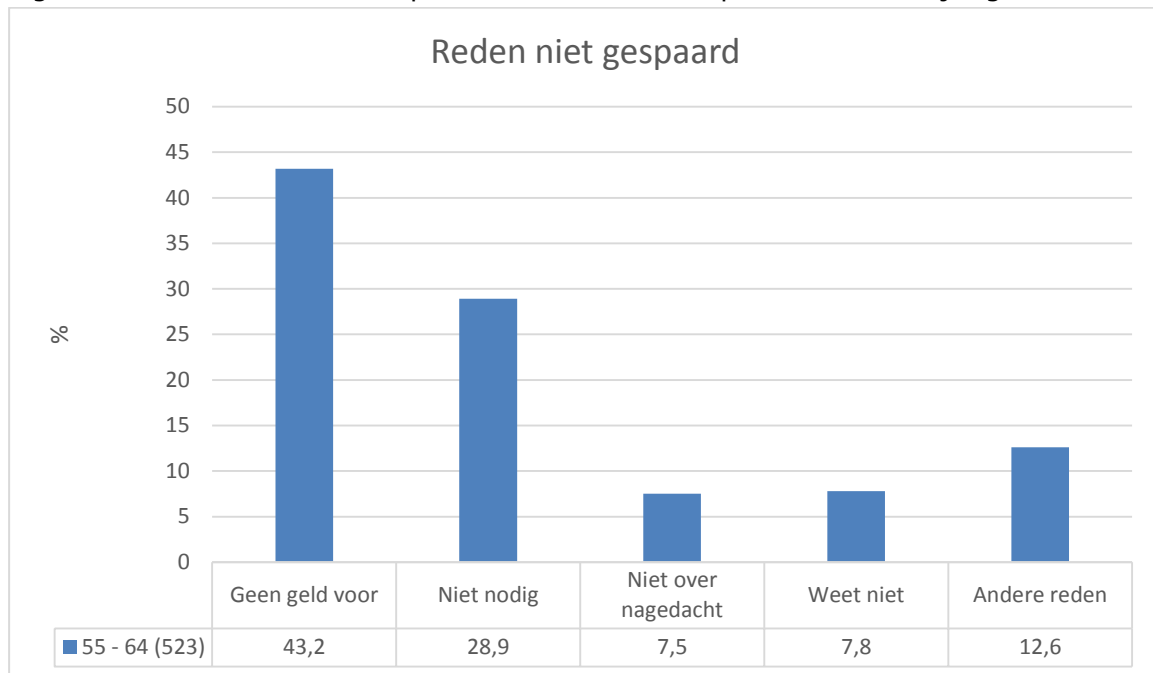
Figuur 5.1 55-64-jarigen: sparen voor aanvullend pensioen (percentages)

Ruim 40 procent van de 55-64-jarigen blijkt te sparen voor een aanvullend pensioen. Degenen die dat niet doen, geven vooral als reden dat zij het geld er niet voor hebben of dat zij denken dit niet nodig te hebben. Ongeveer 15 procent lijkt geen bewuste keuze te maken om niet te sparen, zij hebben er niet over nagedacht of weten het niet.

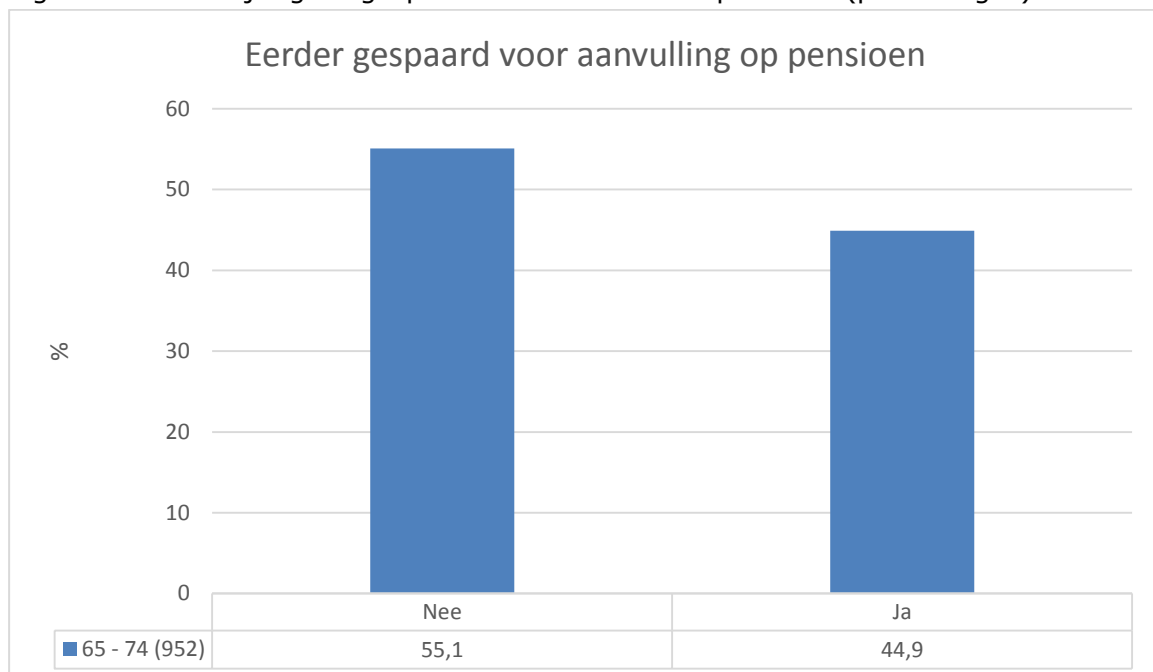

Figuur 5.2 Reden om niet te sparen voor aanvullend pensioen 55-64-jarigen

Het is interessant om te zien of het spaargedrag voor aanvullend pensioen is veranderd. Wellicht ging de groep die nu 65 tot 74 jaar is nog uit van een vaster pensioen en achten zij aanvullend sparen minder nodig.

Figuur 5.3 65-74 jarigen: gespaard voor aanvullend pensioen (percentages)

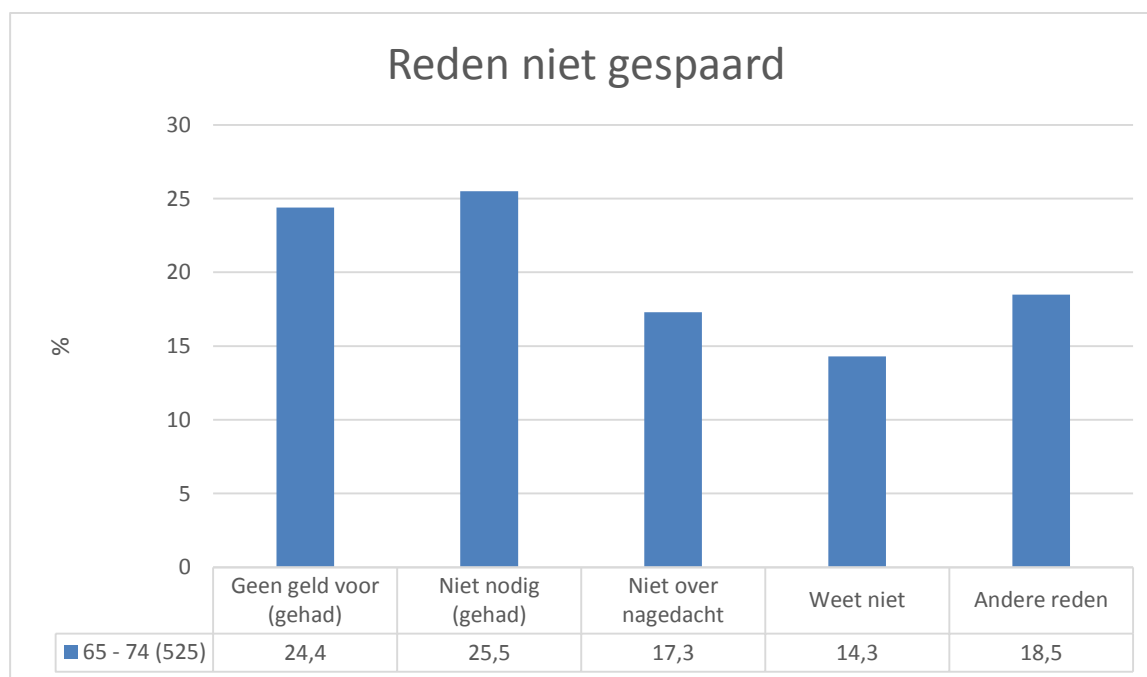

Figuur 5.3 laat zien dat mensen die grotendeels al met pensioen zijn net zo vaak gespaard hadden voor een aanvullend pensioen als de jongere groep dat nu doet. Bij de

65-74-jarigen is het percentage dat spaart zelfs iets hoger, namelijk 45 procent. Ook in deze leeftijdsgroep zijn de belangrijkste redenen waarom mensen hier niet voor gespaard hebben een gebrek aan geld en dat men denkt het niet nodig te hebben. De groep die hier geen bewuste keuze lijkt te hebben gemaakt, is in deze leeftijd hoger, ruim 30 procent had daar niet over nagedacht of weet niet waarom ze dit niet hebben gedaan (figuur 5.4).

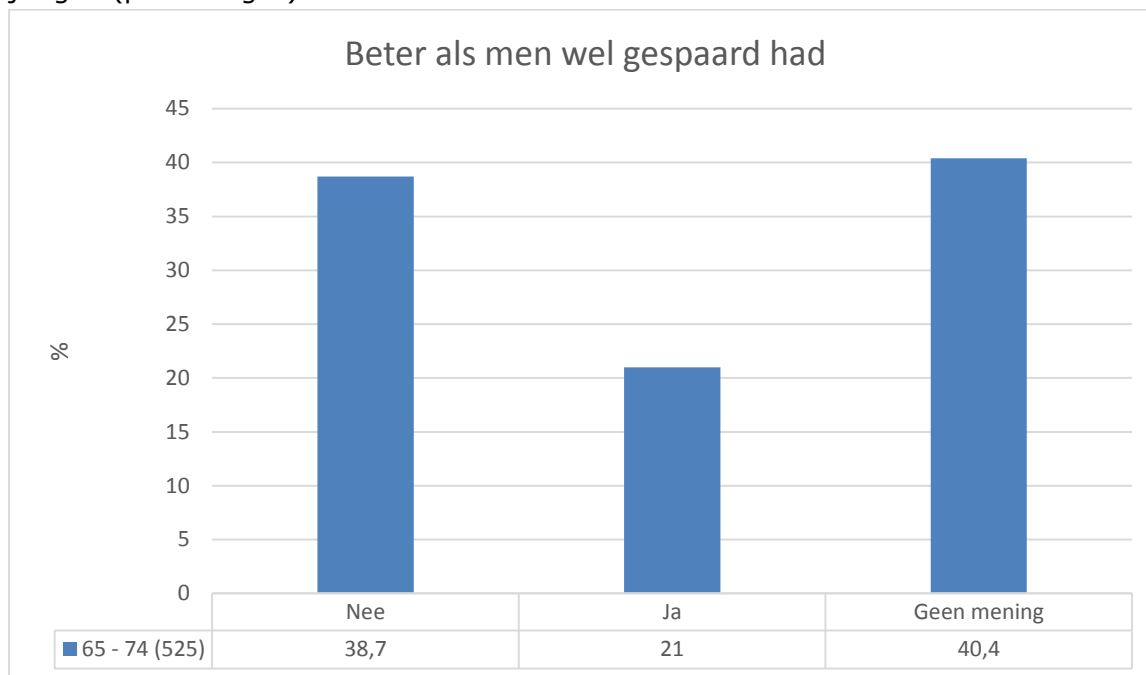
Figuur 5.4 Reden om niet gespaard te hebben voor aanvullend pensioen 65-74-jarigen

Aan deze groep is gevraagd hoe ze er achteraf op terugkijken dat ze niet gespaard hebben voor aanvullend pensioen. Figuur 5.5 laat zien dat 21 procent het achteraf beter had gevonden om wel te sparen. Ongeveer 40 procent denkt ook achteraf dat dit niet beter was geweest en een ongeveer even grote groep heeft hier geen mening over.

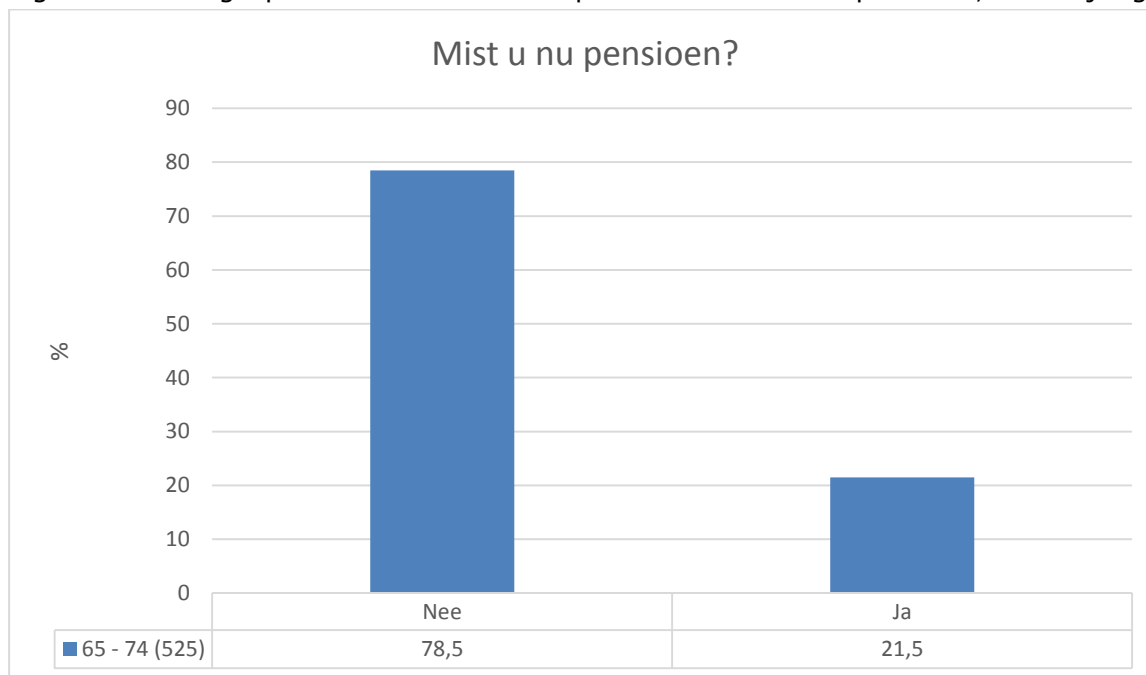

Figuur 5.5 Was het beter geweest om wel voor aanvullend pensioen te sparen, 65-74-jarigen (percentages)

Ook wanneer expliciet gevraagd wordt aan degenen die niet gespaard hebben of ze pensioen missen, dan antwoord diezelfde 21 procent dat dit het geval is. De andere 79 procent die niet gespaard heeft mist het pensioen ook niet

Figuur 5.6 Niet gespaard voor aanvullend pensioen en mist nu pensioen, 65-74-jarigen

6 Opeenstapeling van maatregelen

De gegevens over de financiële situatie van de 55 – 75-jarigen laten zien dat deze groep met verschillende maatregelen te maken heeft gehad. Een relevante vraag is of bepaalde subgroepen met een opeenstapeling van maatregelen te maken heeft gehad. Dit is bekeken voor drie groepen: de groep die met een achtergang te maken had, de groep die een voorziening gebruikt en de groep laagste inkomens.

Groep die achteruit is gegaan

Zoals we in het begin van dit rapport zagen, geeft 41 procent aan dat hun financiële situatie de afgelopen jaren achteruit is gegaan. Hier geven we een beeld van deze groep.

Tabel 6.1 Groep die er financieel op achteruit is gegaan vergeleken met totaal (%)

	Financieel achteruit gegaan (N=760)	Totale groep (N=1860)
Aandeel 65-75- jarigen	54%	52%
Pensioen niet geïndexeerd in periode 2012-2013	87%	79%
Pensioen gekort in periode 2012-2013	44%	32%
Beetje bezuinigd	62%	54%
Sterk bezuinigd	22%	12%
Verwacht spaargeld aan te moeten spreken	52%	35%
Heeft voorzieningen die in 2014 wel en in 2015 niet vergoed werden	7%	5%

Tabel 6.1 laat zien dat financiële achteruitgang iets vaker voorkomt in de oudste leeftijdsgroep. Degenen die financieel achteruit zijn gegaan hebben vaker dan de totale groep te maken met pensioen dat niet geïndexeerd is en pensioen dat gekort is. Zoals te verwachten was, heeft deze groep vaker bezuinigd dan de totale groep, slechts 15 procent heeft niet bezuinigd, terwijl dit in de totale groep 34 procent is. In lijn daarmee verwachten ook meer mensen dan in de totale groep dat zij dit jaar hun spaargeld moeten aanspreken om bepaalde kosten te kunnen betalen. Zij maken ook iets vaker gebruik van voorzieningen die in 2014 nog wel en in 2015 niet meer betaald worden.

Groep die een voorziening gebruikt

Ook is gekeken naar de situatie van mensen die tenminste een van de volgende voorzieningen gebruiken: scootmobiel, rollator, rolstoel, traplift of toilet- of douchestoel. Dit is in totaal een groep van 96 mensen, 5,1% van alle 55-75-jarigen.

Tabel 6.2 Groep die tenminste 1 voorziening gebruikt vergeleken met totaal (%)

	Gebruikt minimaal 1 voorziening (N=96)	Totale groep (N=1860)
Aandeel 65-75- jarigen	69%	52%
Beetje bezuinigd	58%	54%
Sterk bezuinigd	24%	12%
Verwacht spaargeld aan te moeten spreken	59%	35%
Heeft voorzieningen die in 2014 wel en in 2015 niet vergoed werden	19%	5%

Deze groep bestaat uit beduidend meer 65-plussers dan de totale groep. Deze groep heeft vaker een beetje bezuinigd en twee keer zo vaak sterk bezuinigd. Van deze groep verwacht ook een hoger percentage dit jaar spaargeld aan te moeten spreken. Deze groep die minimaal een voorziening gebruikt, heeft ook veel vaker dan de totale groep te maken met voorzieningen waar in 2015 minder vergoeding voor wordt gegeven dan voorheen. Bij deze groep is dat 19 procent terwijl dat in de totale groep 5 procent is. Dit overzicht laat zien dat bij de groep van ongeveer 5 procent van de 55 tot 75-jarigen die een (mobiliteits)voorziening gebruikt de noodzaak tot bezuinigen en tot het aanspreken van spaargeld samenkomen en dat zij bijna vier keer zo vaak als in de totale groep te maken hebben met een voorziening die in 2014 wel vergoed werd en vanaf 1 januari 2015 niet meer.

Laagste inkomens

De laagste inkomens, met een huishoudinkomen tot € 1.150 zijn op een aantal punten significant slechter af dan de totale groep.

- Mensen met lagere inkomens zijn er vaker financieel op achteruit gegaan dan de hogere inkomens (52% vergeleken met totaal 41%).
- Daarbinnen houdt oorzaak van achteruitgang geen verband met hoogte van inkomen.
- Mensen met lagere inkomens hebben vaker bezuinigd op uitgaven (36% vergeleken met totaal 41%).
- Mensen met lagere inkomens maken vaker gebruik van huishoudelijke hulp (15% vergeleken met totaal 3%).
- Mensen met lagere inkomens maken vaker gebruik van voorzieningen die in 2014 wel en nu niet meer vergoed worden (12% vergeleken met totaal 5%).
- Mensen met lagere inkomens sparen minder vaak voor aanvulling op pensioen (21% vergeleken met totaal 41%) en de reden hiervoor verschilt ook significant, namelijk gebrek aan geld daarvoor.
- Mensen met lagere inkomens hebben in het verleden ook minder vaak gespaard voor aanvulling op het pensioen (25% vergeleken met totaal 44%) en ook hier verschilt de achtergrond hiervan significant, namelijk het gebrek aan geld daarvoor.

- Van degenen die niet gespaard hebben denkt een groter deel van de mensen met een lager inkomen dat het beter was geweest als hij/zij wel had gespaard (30% vergeleken met totaal 21%)

Er is geen verschil tussen mensen met lagere en hogere inkomens op de volgende punten:

- Gebruik eigen risico Zvw
- Gebruik geneesmiddelen met eigen bijdrage

Wat betreft de het achterwege blijven van de indexering van de pensioenen en het korten op de pensioen zijn de hogere inkomens juist slechter af. Zij hebben hier vaker mee te maken.

Het lijkt er op dat de financieel lastige situatie van de laagste inkomens niet primair samenhangt met het beleid ten aanzien van de pensioenen, maar ook te maken heeft met de gestegen kosten, juist ook voor voorzieningen